

Status for ulvelav i Møre og Romsdal

John Bjarne Jordal, 6610 Øksendal, e-post: bjjordal@online.no

Innledning

Ulvelav (*Letharia vulpina*) er en lavart som minner noe om de mer eller mindre vanlige stry-lavene som vokser på trær. Den har imidlertid en karakteristisk gulgrønn farge som skiller den fra disse. Videre vokser den i Norge nesten bare på gammel, død ved av furu, ofte på stående gadder, høgstubber, på læger som har greiner som stikker opp over snøen, eller på gamle tømmerhus laftet av furu. Et annet særtrekk er at den er utpreget kontinental i sin utbredelse i Norge, og forekommer bare i de indre delene av fylket vårt. I nasjonal sammenheng har ulvelaven

hovedutbredelsen sin i Oppland og Hedmark, men finnes fra Øst-Telemark til Sør-Trøndelag. De største bestandene i Norge er i Femundsmarka nasjonalpark og et område i Skjåk med titusenvis av trær over et område på 10-12 km² (Solås m. fl. 1997). Ulvelav er på grunn av sin økologi og sparsomme forekomst ført opp på den norske rødlista i kategori DC - hensynskrevende (DN 1999). Den er totalt kjent fra vel 120 lokaliteter i Norge (Tønsberg et al. 1996). Navnet sitt har den fått fordi den er giftig, og i tidligere tider ble brukt til å forgifte åte for å ta livet av ulv.

Tabell 1. Kjente funn av ulvelav i Møre og Romsdal. Oppdatert etter Gaarder & Jordal (2001).

Kommune	Lokalitet&habitat	Dato	Finner	Herbarium	UTM
Rauma	Brøstdalen: SØ for Kabben	03.04.1982	S. Madsen, J. Loe	TRH	MQ 478 029
Rauma	Sør for Kabben, på tørre greiner av to furuer	07.06.2000	A. Børset		MQ 475 019
Rauma	SØ for Kabben, på stående gadd	juli 2001	K. J. Grimstad &	I. Soot	MQ 477 018
Rauma	Verma: Slettafjell	16.07.1904	J. J. Havaas	O	MQ 48-50, 11-13
Rauma	Verma: Ospahjellen	15.07.1990	Korsmo & Svalat	O, BG, C	MQ 494 134
Rauma	Vermedalen: vest for Evensætra	25.06.2000	G. Gaarder	O	MQ 486 124
Rauma	Vermedalen: øst for Lomtjørn	25.06.2000	G. Gaarder	O	MQ 495 144
Rindal	Duvåsen, på sørveggen av høyløe til nedfalls	15.04.1992	A. Børset	Foto	NQ 074 884
Surnadal	Todalen: Kvernåa	Høsten 1995	N. O. Talgøy		MQ 930 623
Sunndal	Gråura: Ved Grensen, på en furulåg	25.08.1999	G. Gaarder, Ø. Rø		NQ 102 385
Sunndal	Gjøra: Mellom Gjørasetrene og Ivarsnasen	ca. 1990	Ø. Leren, L. T. Gj	O	NQ 05-07, 34-38
Sunndal	Gjøra: Ivarsnasen og forbi Gjørasetrene mot Litjvangen	17.08.2001	J. B. Jordal	O	NQ 063-072 352-367

Utbredelse og forekomst i Møre og Romsdal.

Kombinasjonen av eldre funn og nyere undersøkelser viser at ulvelav har bestander nederst i Vermedalen og ved Kabbensetrene i indre del av Rauma kommune, ved Gjøra i Sunndal nær grensa til Oppdal, og meget sparsomt og lokalt i Rindalens og Surnadalens deler av Trollheimen. I Geirangerområdet må man et stykke inn i Oppland før man møter på arten.

I 2001 reinventerte forfatteren lokaliteten ved Ivarsnasen på Gjøra i Sunndalen. Det ble her funnet ulvelav på 33 gadder, høgstubber og læger med greiner som stikker opp av snøen. De fleste funn ble stedfestet med GPS (satelittnavigator), som oftest gir ca. 2-5 meters nøyaktighet i åpent lende. Den største bestanden befant seg frampå kanten på sida som vender mot Vollan. Her forekom en tett og individrik bestand på alle egnede dødved-substrat. Skogen har her en struktur som ligger nær urskogs-

tilstanden, med god tilgang på gadder, høgstubber og læger i ulike dimensjoner og nedbrytningsstadier. Den største furua var et imponerende tre som kalles Pålkraggen på folkemunne (Torleif Nisja pers. medd.), med stammeomkrets i brysthøyde på rundt 5,2 meter og anslått diameter ca. 1,7 meter. Denne hadde flere store døde greiner med ulvelav. Vestover lia fra Ivarsnasen ble forekomstene av ulvelav mye mer sparsomme. Det ble funnet spredte forekomster vestover forbi Gjorasetrene mot Litjvangen. Det vestligste funnet var i posisjon NQ 071 352 ca. 200 m ovenfor stien fra Gjorasetrene til Litjvangen. Lenger vest, ved Nisjasetra og langs stien ned til Gjøra, ble det funnet gode forekomster av gadder, men ingen ulvelav. Årsaken til dette er ukjent. Belegg, lokalitetsbeskrivelse og alle funndata er sendt til Botanisk Museum, Oslo.

Diskusjon av artens status i fylket

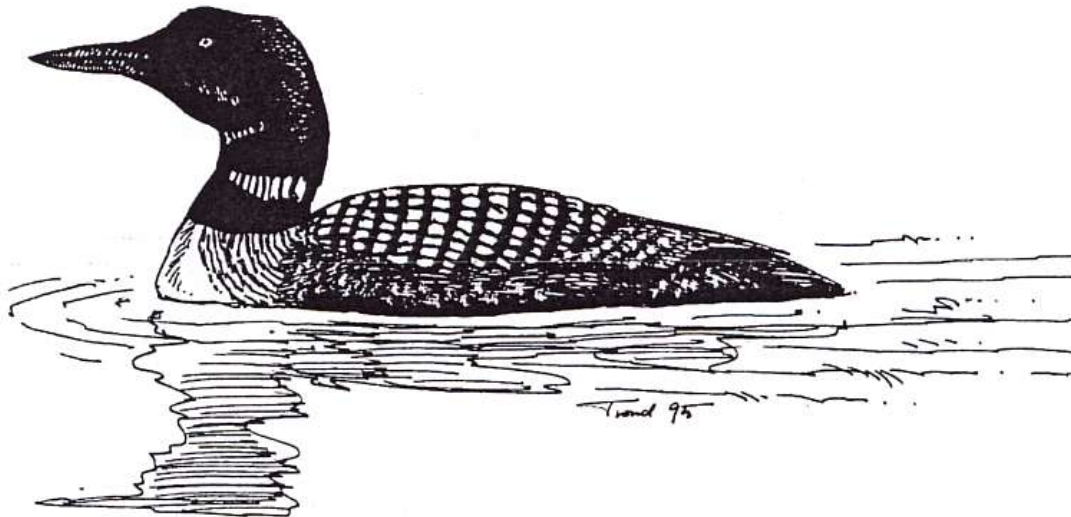
Ulvelav er i Møre og Romsdal en sjelden lavart i lysåpne, høyereliggende furuskoger i de innerste delene av fylket. Bestandene i Vermedalen og ved Kabbensetrene i Rauma er intakte, men små og sparsomme. Begge områdene har større bestander av gammel furu med fortsatt bra innslag av gadder. Det synes her å være muligheter for at arten kan overleve. De to bestandene i Trollheimen er meget lokale og sparsomme, og virker svært utsatt for framtidige variasjoner i tilgangen på egnet substrat. Disse er imidlertid interessante plantegeografisk sett, i og med at de ligger i mer oseaniske

strøk enn ulvelaven tidligere er funnet her i landet. Et poeng i denne forbindelse kan det være å nevne at utbredelsen i Skandinavia er kontinental, mens utbredelsen på verdensbasis er oseanisk preget (Solås m. fl. 1997).

Det synes som at bestanden på Gjøra i Sunndalen er den langt viktigste og mest livskraftige i fylket. Bestanden på Ivarsnasen har en størrelse som gjør den til regionalt viktig når man ser de norske bestandene under ett (Tønsberg et al. 1996). Det vil være særlig viktig å bevare skogstrukturen og nydannelsen av død ved på denne lokaliteten. Det er også ønskelig å få undersøkt lokaliteten bedre. Ivarsnasen er noe av den mest urskogsnære furuskogen vi har i fylket, hvor det også er gjort andre interessante funn av gammelskogsarter, bl.a. av gråsotbeger (*Cyphelium inquinans*).

Litteratur

- Direktoratet for naturforvaltning, 1999: Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998. DN-rapport 1999-3. 161 s.
- Gaarder, G. & Jordal, J. B., 2001: Rødlistearter i Møre og Romsdal 2001. Planter, moser, kransalger, sopp, lav og sommerfugler. Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Miljøvernavdelinga, rapport nr. 1-2001. 88 ss.
- Solås, A., Røsok, Ø., Aanderaa, R. & Bredesen, B., 1997: Nord-Europas største kjente forekomst av ulvelav, *Letharia vulpina*, finnes i Skjåk i Oppland. *Blyttia* 55:29-34.
- Tønsberg, T., Gauslaa Y., Haugan, R., Holien, H. & Timdal, E. 1996: The threatened macrolichens of Norway 1995. *Sommerfeltia* 23: 258 pp.

Islo. Tegning Trond Haugskott